

A GÁDOROSI FÜZETEK KÖTETEI

Gádosos Nagyközség Önkormányzata a 2000-es évtől kezdve lehetőség szerint évente, a Falunapra (szeptember utolsó hetére) adta ki a *Gádososi Füzetek* megnevezésű hely- és művelődéstörténeti tanulmányokat, helyismereti írásokat egybegyűjtő kötetét. A kiadványból eddig 15 kötet látott napvilágot, a legutolsó 2021-ben.¹

A *Gádososi Füzetek* eredetileg azért jött létre, hogy az érdeklődő lakosság és a (tudományos) közélet teljesebb képet kaphasson a település történetéről az aktuális hely- és művelődéstörténeti kutatási eredmények tükrében. A szerkesztő(k) és a kiadó célja a kiadvánnyal az volt, hogy az egyes kötetekben megjelenő írások alapot adjanak egy jövőbeli községtörténeti monográfia megírásának.² E célok megvalósításának érdekében a 2000-es évek elején megalakult a *Gádososi Füzetek* szerkesztőbizottsága, s javaslatot tett a sorozat elindítására, továbbá viszonylag konkrét tervekkel kijelölte a kiadványok témaköreit.³

Az évek során azonban számos változás történt a bizottság tevékenységében. Olyannyira, hogy Pongó Bertalan halála után felvetődött a sorozat megszüntetése is. Túlnyomórészt G. Vass Istvánnak, Horváth Mariannak, Tóth Lászlónak és dr. Bárány Ferencnek köszönhető, hogy a munka újabb lendületet vett. (Dr. Prozlik László akkori polgármester is támogatta a *Gádososi Füzetek* megjelenését. E mellett a szerkesztőbizottsági ülések aktív résztvevője volt.) G. Vass István halála után és Horváth Mariann távozásával, valamint az önkormányzati helyzet alakulása következtében végül teljesen megszűnt a szerkesztőbizottság. Ezt követően dr. Bárány Ferenc és Tóth László sorozatszerkesztők vitték tovább a kötetek ügyét. Mindketten rég Szegeden éltek már akkor is, s a szülőfalujuk iránt érzett elkötelezettség okán végezték ezt a nem kis feladatot egészen 2018-ig.⁴ 2018-tól kezdve azonban – a 13. kötet megjelenése után – a helytörténeti kutatások folytatása (így a *Gádososi Füzetek* sorsa is) újra bizonytalanává vált. A régi szerkesztők közül többen sajnos már nincsenek az élők sorában, míg mások egészségi állapotuk vagy más okok miatt nem kívántak vagy tudtak részt venni a munkában. Ennek okán 2019-ben a kötet nem került kiadásra.

2020-tól a helyzet némileg megváltozott. Ily módon – s nem kis részben Gádosos Nagyközség Önkormányzatának anyagi és a Justh Zsigmond Művelődési Ház és Könyvtár szakmai

¹ Az egyes kötetek tematikája lentebb olvasható, illetve megtekinthető a Justh Zsigmond Művelődési Ház és Könyvtár honlapján is: <https://gadososikonyvtar.webnode.hu/a-gadososi-fuzetek-eddig-megjelent-szamainak-tartalma-es-szerzo>

² Gádosos Nagyközség 2026-ban ünnepeli Bánfalva újralapításának 200. évfordulóját. Az ünnep kiváló lehetőség arra is, hogy a rég tervben lévő községtörténeti monográfia megjelentetésre kerüljön.

³ A bizottság öt tagból állt: dr. Prozlik László polgármester, Horváth Mariann, Pongó Bertalan, Tóth László és Bárány Ferenc professzor úr.

⁴ A kiadás és az ezzel járó ügyintézés, illetve a nyomdai és egyéb költségek vállalása továbbra az Önkormányzat feladata volt, a kötetek nyomdai munkálatait pedig kezdettől fogva a hódmezővásárhelyi Norma Nyomdász Kft. végezte. A könyvbemutatót az Önkormányzat, illetve a Justh Zsigmond Művelődési Ház és Könyvtár a szerkesztőkkel együtt közösen szervezte.

támogatásának köszönhetően – a Pongó Bertalan és Kiss Imre által megkezdett hagyomány új lendületet vehetett és a 2020-as szűkített Falunapra napvilágot láthatott a *Gádorosi Füzetek* 14. kötete. E mellett hosszú idő után újra községtörténeti fotókiállítást jöhetett létre Gádoros nagyközséggé avatásának 50. évfordulója alkalmából, majd egy évvel később – 2021-ben – megjelenhetett a *Gádorosi Füzetek* 15. kötete is.

Még sok feladat vár elvégzésre, de jó úton haladunk egy átfogó és részletes településtörténeti monográfia megírása-előkészítése felé. Ezt az utat pedig Pongó Bertalan és Kiss Imre után többek között olyan szakemberek „követek ki”, mint például Bárány Ferenc professzor úr, Tóth László, Hévízi Sándor és G. Vass István történész, levéltáros.

Mindent egybevetve kijelenthető, hogy **joggal tekinthetők a kiadvány kötetei kiemelkedő tudományos és kulturális települési értéknek, éppen ezért indokolt, hogy a *Gádorosi Füzetek* is a Települési Értéktár részévé váljon.**

A *Gádorosi Füzetek* (GF) eddig megjelent köteteinek tartalma, szerzői és szerkesztői

GF 1-es kötet 96 oldal, kiadva 2000-ben

JUSTH ZSIGMOND NYOMÁBAN

Sorozatszerkesztő: Bárány Ferenc és Pongó Bertalan

Írta és szerkesztette: Pongó Bertalan

- Előszó: dr. Prozlik László
- Bevezetés: Pongó Bertalan
- Justh Zsigmond nyomában. A Justh család története, Az útkereséstől az első alkotásig, A fiatal Justh Zsigmond baráti köre, Justh Zsigmond irodalmi tervei és alkotásai, Justh Zsigmond parasztszínháza, „Végtelen utak vándora” – Justh Zsigmond utazásai, Justh Zsigmond levelezése, Justh Zsigmond halála, temetése és újratemetése, A nagy álmodozó emlékére, Katalógus Justh Zsigmond művei, írásai, Justh Zsigmondról szóló művek jegyzéke: Pongó Bertalan.
- A Justh-hagyományok életre keltése, ápolása Gádoroson és vidékén – Az első szervezett Justh kutatás 1953-1955: Dr. Szabó Ferenc
- Az elhallgatás és a közöny áttörése 1962-1963: Elek László
- Emlékezik egy hajdani hagyományápoló diák: Dr. Zilahi Lajosné (Czombos Jolán)
- Balatonfenyvesi levél a gádorosi Justh-ünnepség és –kiállítás rendezőjének: Menner Tiborné (Bálint Erzsébet) tanítónő Justh Gyula fogadott lánya
- A Justh család földi maradványainak exhumálása és méltó újratemetése Gádoroson – Így emlékszem azokra a napokra...:Kuruncziné Prozlik Julianna,
- 1963. február 16-ra emlékezem...:Tóth László
- Justh-emlékév 1993-1994: Vass Márta
- „Hogyan lettem részese a Justh-hagyományok ápolásának?” Horváth Mariann

GF 2-es kötet 62 oldal, kiadva 2001-ben

BAROSS KÁROLY: A BÁNFALVI ÁGOST. HITV. EVANG. EGYHÁZ MÚLTJA ÉS JELENE ÉVSZERINTI BONTÁSBAN” CÍMŰ HELYTÖRTÉNETI MŰ HASONMÁS KIADÁSBAN

Sorozatszerkesztő: Dr. Bárány Ferenc és Pongó Bertalan

Előszó: dr. Prozlik László

- Baross Károly élete és munkássága: Pongó Bertalan
- Az 1876-os hasonmás tanulmány korhű nyomtatással

GF 3-as kötet 122 oldal, kiadva 2002-ben

AZ ŐSKORTÓL, AZ ÁRPÁD-KORI GÁDOROSTÓL AZ ÚJRATELEPÍTETT GÁDOROSIG

Sorozatszerkesztő: Dr. Bárány Ferenc és Pongó Bertalan

- Bevezetés: Pongó Bertalan
- Gádoros földrajzi jellemzői: dr. Pleskó András
- Az őskortól, az Árpád-kori Gádorostól az újratelepített Gádorosig: Pongó Bertalan

GF 4-es kötet 140 oldal, kiadva 2003-ban

ADATOK GÁDOROS TÖRTÉNETÉHEZ 1901-1945

Sorozatszerkesztő: Dr. Bárány Ferenc és Pongó Bertalan

Kötetszerkesztő és előszó: Dr. Bárány Ferenc

- Községi iratok Gádoros történetéből 1901-1944: Pongó Bertalan
- Gádoros posta története: Tóth László
- Gádoros vasúttörténete: Bede András – Kiss László
- A helyi társadalom szerkezete két világháború között: Bárány Ferenc
- Hétköznapok és ünnepek Gádoroson: Kiss Imre

GF 5-ös kötet 136 oldal, kiadva 2004-ben

TANULMÁNYOK GÁDOROS XX. SZÁZADI TÖRTÉNETÉHEZ

Sorozatszerkesztő: Dr. Bárány Ferenc és Pongó Bertalan

Kötetszerkesztő és előszó: Dr. G. Vass István

- Adalékok a helyi társadalom történetéhez – Gádoros 1945-1990: Bárány Ferenc
- A Gádorosi Polgári Olvasókör története: Palyov Pál
- Gádorosi szövetkezeti kereskedelem történet (1917-1975): Pongó Bertalan

GF 6-os kötet 112 oldal, kiadva 2005-ben

KOSZORÚS OSZKÁR: ARCKÉPEK GÁDOROS MÚLTJÁBÓL

Sorozatszerkesztő: Dr. Bárány Ferenc és Pongó Bertalan

GF 7-es kötet 180 oldal, kiadva 2006-ban

ADATOK ÉS FORRÁSOK GÁDOROS TÖRTÉNETÉHEZ

Sorozatszerkesztő: Bárány Ferenc és Pongó Bertalan

Kötetszerkesztő és előszó: Bárány Ferenc – G. Vass István

- 1956 Gádoroson: Erdmann Gyula
- Dokumentumok a forradalom gádorosi eseményeiről
- N. Tóth János és családja (Egy gádorosi módos parasztcsalád története): Tóth László
- Egy kereskedőcsalád Gádoroson a XIX-XX. században: Vass Márta (Békés Ilona)
- Iskolák és nevelők Bánfalva-Gádoroson. Pongó Bertalan
- Adalékok a XX. századi zenei élethez: Kiss Imre

GF 8-as kötet 92 oldal, kiadva 2007-ben

ADALÉKOK GÁDOROS TÖRTÉNETÉHEZ

Sorozatszerkesztő: Bárány Ferenc és Pongó Bertalan

Kötetszerkesztő és előszó: Bárány Ferenc – G. Vass István

- Emlékezés Pongó Bertalanra: Tóth László
- Kiss Imre emlékének: Tóth Ferenc
- A gádorosi evangélikus egyház rövid története: Tóth László
- A gádorosi zsidók története: ifj. Balogh István
- Utópisztikus álmok és napi politikai küzdelmek Gádoroson a XX. század elején: G. Vass István
- Falusi gyermekjátékok a húszas években: Vass Márta (Békés Ilona)
- Emlékek, történetek Gádoros múltjából: Kiss Imre
- A hagyományos építkezés Gádoroson: Kiss Ferenc

GF 9-es kötet 148 oldal, kiadva 2008-ban

KÖZSÉGTÖRTÉNETI ÍRÁSOK

Kötetszerkesztők: Bárány Ferenc, G. Vass István és Tóth László

- A római katolikus Kisboldogasszony Egyházközség története a Historia Domus nyomán: Maronka Lajos
- A gádorosi református egyház rövid története: Tóth László
- Iskolai élet Gádoroson 1945-1964: Pongó Bertalan
- Emlékezés Némann Valériára, iskolánk névadójára: Ráczné Gálik Márta
- Adatok és emlékek a gádorosi sport történetéről: Kozmer Imre
- A kenyér mindig idekötött (Gádorosi parasztsors a XX. században): Bárdos Sándor
- Gádorosi hétköznapiak a Rákosi-korszakban: G. Vass István
- Gádoros története a második világháborútól napjainkig. Kronológia. Összeállította: Bárány Ferenc és Hegedűsné Horváth Mariann

GF 10-es kötet 144 oldal, kiadva 2009

HELYISMERETI TANULMÁNYOK

Kötetszerkesztők: Bárány Ferenc, G. Vass István és Tóth László

- Gádorosi hétköznapiak a Rákosi korszakban II.: G. Vass István
- 50 éves a Gádoros és Vidéke Takarékszövetkezet: Zsibrita Lászlóné
- Az Angyalkerttől a gádorosi óvodáig: Sebők Andrásné
- Asszonysorsok a XX. századi Gádoroson: Összeállította és bevezetővel ellátta: Bárdos Zsuzsa
- A mai Gádoros első lakosai az orosházi evangélikus anyakönyvekben (1826-1832): Koszorús Oszkár
- Gádoros belterületi nevei: Hévvízi Sándor

GF 11-es kötet 104 oldal, kiadva 2010-ben

HELYISMERETI TANULMÁNYOK II.

Kötetszerkesztők: Bárány Ferenc, G. Vass István és Tóth László

- Gádoros a térképen: Bárány Ferenc
- Gádoros külterületének helynevei: Hévvízi Sándor
- Termelőszövetkezetek és emberek Gádoroson az 1950-es évek végén: G. Vass István
- A bognármesterség hagyományai a családnévkutatás tükrében: Muhel Gábor
- Közösségi nevelés a gádorosi iskolában: Kiss Pál

GF 12-es kötet 144 oldal, kiadva 2012-ben

GÁDOROS TÖRTÉNETÉHEZ

Szerkesztette: Bárány Ferenc és Tóth László

Előszó: Bárány Ferenc és Tóth László

- Egy gádorosi gyökerű történész emlékére Búcsú dr. Vass Istvántól: Szabó Ferenc
- Számvetés. Gondolatok Pongó Bertalan válogatott versei elé: Nagy László
- A mai Gádoros első lakosai az orosházi egyházi anyakönyvekben (1833-1844): Koszorús Oszkár
- Torja és Uppony Gádoros testvértelepülései: Tóth László
- Gádoros ivóvízellátásának történetéről: Kovács Imre
- Az én hazám, az én falum Gádoros: Tóth Ferenc
- A „halott falu”, Temető és temetkezési szokások Gádoroson: Bárány Ferenc

GF 13-as kötet 72 oldal, kiadva 2018-ban

JURENÁK-WERNER CSALÁD ÉS GÁDOROS

Szerkesztette: Bárány Ferenc és Tóth László

Előszó: Bárány Ferenc és Tóth László

- A Jurenák-Werner család birtokai gádoros határában: Bárány Ferenc
- A gádorosi Werner-kastély és lakói: Werner Rozália (Katalin)
- Képmellékletek

- Gádoros történeti kronológiája (2008-2017. II. rész)
- Gádorosi Füzetek (GF) eddig megjelent számainak tartalma és szerzői

GF 14-es kötet 152 oldal, kiadva 2020-ban

A GÁDOROSI KÖZSÉGI KÖNYVTÁR TÖRTÉNETE

Írta és szerkesztette: Muhel Gábor

Előszó: Muhel Gábor

- Előzmények - az olvasókörök
- A Gádorosi Polgári Olvasókör (1873-1948)
- Az Olvasókör könyvtára
- A Művelődési Otthon és a Községi Könyvtár
- A Községi Könyvtár állománya és működése
- Úton a modern Könyvtár felé
- A Nagyközségi Könyvtár napjainkban (2020)
- Könyvtárosok, intézményvezetők, könyvtári dolgozók
- Időrendi áttekintés (Kronológia)
- Felhasznált irodalom
- Függelék
- Mellékletek (Képek, fotók)
- Tartalom

GF 15-ös kötet 175 oldal, kiadva 2021-ben

A MŰVELŐDÉSI HÁZ TÖRTÉNETE

Írta és szerkesztette: Muhel Gábor

Előszó: Muhel Gábor

- Előzmények, történeti háttér
- A Művelődési Ház építése és avatása Gádoroson
- A Művelődési Ház működése Gádoroson 1975-től 2000-ig
- A Művelődési Ház ezredforduló utáni történetéből
- Közművelődési intézményünk vezetői és dolgozói
- Közművelődési intézményünk rendezvényei és programjai 1970-től napjainkig
- Felhasznált irodalom, forrásjegyzék
- Függelék
- Tartalom

Gádoros, 2022. 02. 28.

Készítette: Muhel Gábor